

מצוה קנו היא שצונו לספר ביציאת מצרים בליל חמשה עשר מניסן בתחלת הלילה כפי צחות לשון המספר. וכל מי שיוסיף במאמר ויאריך הדברים בהגדלת מה שעשה לנו השם ומה שעשו לנו המצרים מעול וחמס ואיך לקח השם נקמתנו מהם ולהודות לו יתעלה על כל טוב שגמלנו יהיה יותר טוב כמו שאמרו וכל המאריך לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. והכתוב שבא על הצווי הזה הוא אמרו והגדת לבנך ביום ההוא ובא הפירוש והגדת לבנך יכול מראש חדש תלמוד לומר ביום ההוא אי ביום ההוא יכול מבעוד יום תלמוד לומר בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך כלומר מתחלת הלילה אתה מספר. ולשון מכילתא מכלל שנאמר כי ישאלך בנך יכול אם ישאלך בנך אתה מגיד לו כו' תלמוד לומר והגדת לבנך אע"פ שאינו שואלך, אין לי אלא בזמן שיש לו בן בינו לבין עצמו בינו לבין אחרים מנין תלמוד לומר ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה, רוצה לומר שהוא צוה לזכרו כמו שאמר זכור את יום השבת. וכבר ידעת לשון אמרם ואפילו כלנו חכמים כלנו נבונים כלנו יודעים את התורה כלה מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף פסחים. (בא אל פרעה, זמנים הלכות חמץ ומצה פ"ח)

נוסח ההגדה (א) נוסח ההגדה שנהגו בה ישראל בזמן הגלות כך הוא מתחיל על בוס שני ואומר בבהילו יצאנו ממצרים הא לחמא עניא דאכלו אבהתנא בארעא דמצרים כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך לפסח ייתי ויפסח שתא הכא לשנה הבאה בארעא דישאל הכא עבדי לשתא דאתיא בני חורי:

(ב) מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת והלילה הזה שתי פעמים שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה והלילה הזה כולו מצה שבכל הלילות אנו אוכלים שאר ירקות והלילה הזה מרור שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין בין מסובין והלילה הזה כולנו מסובין:

(ג) עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים עדיין אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו זקנים כולנו יודעים את התורה מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים וכל המאריך ביציאת מצרים הרי זה משובח:

(ד) מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבה ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קרית שמע של שחרית:

(ה) אמר להם רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר (דברים ט"ז) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך ימי חיך הימים כל ימי חיך הלילות

וחכמים אומרים ימי חייד העולם הזה כל ימי חייד להביא את ימות המשיח:

(ו) ברוך המקום שנתן תורה לישראל עמו ברוך הוא כנגד ארבעה בנים דברה תורה אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאל:

(ז) חכם מה הוא אומר (דברים ו') מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקיננו אתכם אף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן:

(ח) רשע מה הוא אומר (שמות י"ב) מה העבודה הזאת לכם לכם ולא לו ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר אף אתה הקהה את שניו ואמור לו (שמות י"ג) בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים לי ולא לו ואילו היה שם לא היה נגאל:

(ט) תם מה הוא אומר מה זאת ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים:

(י) ושאינו יודע לשאל את פתח לו שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים והגדת לבנך יכול מראש חדש תלמוד לומר ביום ההוא אי ביום ההוא יכול מבעוד יום תלמוד לומר בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך:

(יא) מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו ועבשיו קרבנו המקום ב"ה לעבודתו שנאמר (יהושע כ"ד) ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר ה' אלקי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלקים אחרים ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו ויעקב ובניו ירדו מצרים:

(יב) ברוך שומר הבטחתו לישראל עמו ברוך הוא שהקדוש ברוך הוא מחשב את הקץ לעשות כמו שאמר לאברהם אבינו בין הבתרים שנאמר (בראשית ט"ו) ויאמר לאברם ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול:

(יג) היא שעמדה לאבותינו ולנו שלא אחד בלבד עמד עלינו אלא בכל דור ודור עומדים עלינו לבלותינו והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם:

(יד) צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו שפרעה הרשע לא גזר אלא על הזכרים ולבן בקש לעקור את הכל שנאמר (דברים כ"ז) ארמי אוכד אבי וירד מצרימה ויגר שם מלמד שלא ירד להשתקע אלא לגור שם שנאמר (בראשית מ"ז) ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גשן:

(טו) במתי מעט כמו שנאמר (דברים י') בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה ועתה שמך ה' אלקיך כבוכבי השמים לרוב:

(טז) ויהי שם לגוי מלמד שהיו ישראל מצויינין שם גדול ועצום

כמו שנאמר (שמות א') ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אותם:

(יז) ורב כמו שנאמר (יחזקאל ט"ז) רבבה בצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים שדים נכוננו ושערך צמח ואת ערום ועריה:

(יח) וירעו אותנו המצרים כמו שנאמר (שמות א') הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ:

(יט) ויענונו כמו שנאמר וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פיתום ואת רעמסס:

(כ) ויתנו עלינו עבודה קשה כמו שנאמר ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך:

(כא) ונצעק אל ה' אלקי אבותינו כמו שנאמר (שמות ב') ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה:

(כב) וישמע ה' את קולנו כמו שנאמר וישמע אלקים את נאקתם ויזכור אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב:

(כג) וירא את עניינו זו פרישות דרך ארץ כמו שנאמר וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים:

(כד) ואת עמלינו אלו הבנים כמו שנאמר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון ואת לחצינו זה הרוחק כמו שנאמר (שמות ג') וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם:

(כה) ויוציאנו ה' ממצרים לא על ידי מלאך לא על ידי שרף ולא על ידי שליח אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו שנאמר (שמות י"ב) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה וככל אלקי מצרים אעשה שפטים אני ה':

(כו) ביד חזקה זה הדבר כמו שנאמר (שמות ט') הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאד:

(כז) ובזרוע נטויה זו החרב כמו שנאמר (דברי הימים א' כ"א) וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלם:

(כח) ובמורא גדול זו גלוי שכינה כמו שנאמר (דברים ד') או הנסה אלקים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באותות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים ככל אשר עשה לכם ה' אלקיכם במצרים לעיניך:

(כט) ובאותות זה המטה כמו שנאמר (שמות ד') ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות:

(ל) ובמופתים זה הדם כמו שנאמר (יזאל ג') ונתתי מופתים בשמים ובארץ דם ואש ותמרות עשן:

(לא) דבר אחר ביד חזקה שתיים ובזרוע נטויה שתיים ובמורא גדול שתיים ובאותות שתיים ובמופתים שתיים אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ואלו

הן דם צפרדע כנים ערוכ דבר שחין ברד ארכה חשך מכת
בכורות רבי יהודה היה נותן בהם סימן רצ"ך עד"ש באח"ב:
(לב) רבן גמליאל אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו
בפסח לא יצא ידי חובתו פסח מצה ומרורים:

(לג) פסח שהיו אבותינו אוכלין בזמן שבית המקדש קיים על
שם מה על שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים
שנאמר (שמות י"ב) ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על
בתי בני ישראל במצרים כנגפו את מצרים ואת בתינו הציל
ויקד העם וישתחוו:

(לד) מצה זו שאנו אוכלין על שם מה על שם שלא הספיק
בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי
המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד שנאמר (שמות י"ב)
ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא
חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא
עשו להם:

(לה) מרורים אלו שאנו אוכלים על שם מה על שם שמרדו
המצרים את חיי אבותינו במצרים שנאמר (שמות א') וימרדו
את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה
בשרה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך:

(לו) ובכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא
יצא ממצרים שלא את אבותינו בלבד גאל אלא אף אותנו
גאל שנאמר (דברים ו') ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו
לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו:

(לז) לפיכך אנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם
לגדל ולהדר ולנצח למי שעשה לנו ולאבותינו את כל הנסים
האלו והוציאנו מעבודות לחירות ומשעבוד לגאולה ומיגון
לשמחה ומאכל ליום טוב ומאפלה לאור גדול ונאמר לפניו
הללויה:

(לח) הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם ה' יהי שם ה'
מבורך וכו' עד חלמיש למעינו מים ברוך אתה ה' אלקינו
מלך העולם אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו
ללילה הזה לאכול בו מצה ומרורים כן ה' אלקינו ואלקי
אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו
לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם מן
הזבחים ומן הפסחים שיגיע דמם על קיר מזבחך לרצון ונודה
לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו ברוך אתה ה'
גאל ישראל:

(לט) בסדר שמברכין וקוראים ההגדה בליל יום טוב ראשון
של פסח כך מברכים וקוראים בליל השני של גלויות וכן
חייבין בליל השני בארבעה כוסות ובשאר הדברים שנעשו
בלילה הראשון בריך רחמנא דסייען:

מצוה קע היא שצונו לשמוע קול שופר ביום ראשון מתשרי
והוא אמרו יתעלה יום תרועה יהיה לכם. וכבר
התבארו דיני מצוה זו במסכת ראש השנה. ואין הנשים חייבות בה.
(פינחס, זמנים הלכות שופר וסוכה ולולב פ"א):